

TÜRK FOLK LOR ARAŞTIRMALARI

AYDA BİR DEFA İSTANBULDA
ÇIKAR. HALKBİLGİSİ DERGİSİ

Haziran 1950

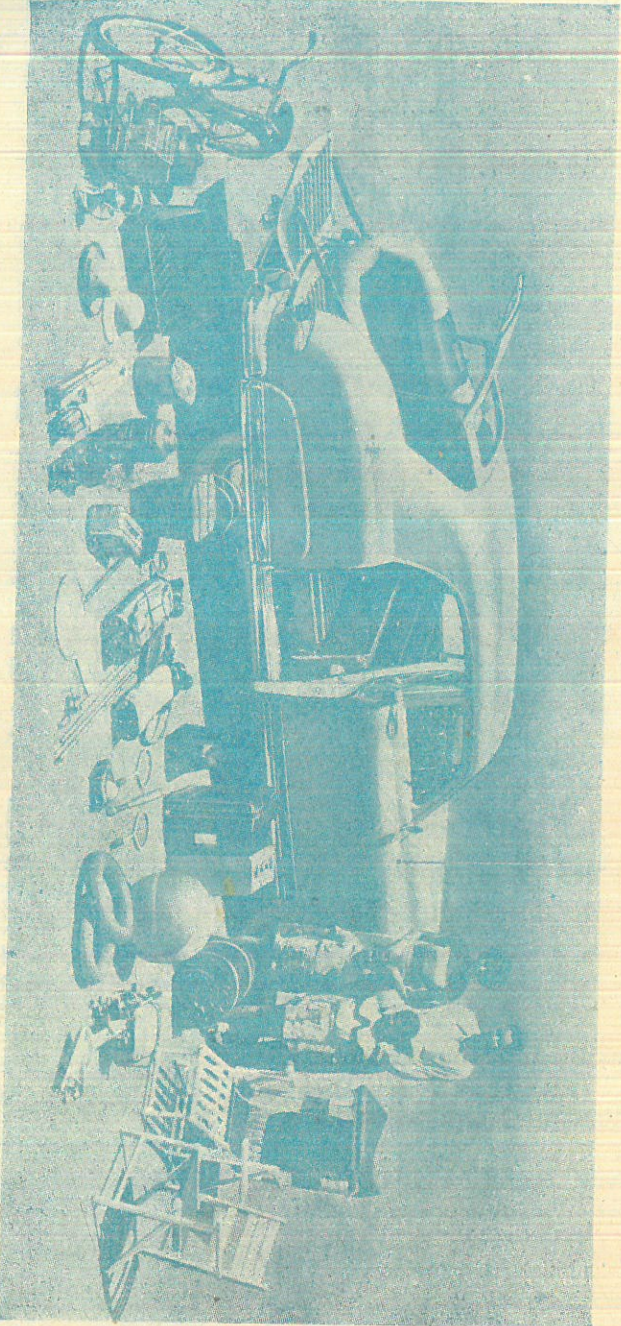
İÇİNDEKİLER: *~~~~~*

Çocuk Edebiyatı Folklorunun Değerlendirilmesi ... Prof. Z. F. FINDIKOĞLU
İstanbul Folk'oru: Semal Kahveleri M. Halit BAYRI
Folklorcu Vahit L. Sancı ve Gizli Tarikat Musikileri Sadi Y. ATAMAN
İnevi Tüzbilimi: Mâniler İMAMOĞLU İsmet Özalp
Uludağ'da Halk Çalışmaları Ali Rıza YALGIN
Oniki Hayvan Üzerine Yıl ve Türkçe Ay Adları ... KIRZIOĞLU M. Fahrettin
Kitaplar: Sümmâni'ye Dair -2- Hikmet DİZDAROĞLU
İlgün Çocuk Oyunları: Met «Çelik - Çomak» Fehim ÇAYLI
Türkmen, Yürük ve Tahtaçılar Arasında Tetkikler (5) Naci KUM
~~~~~

Sayı : 11

Kuruş: 25

SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ FİLEN İDARE EDEN: İHSAN HİNÇER



OTOMOBİLÇİLİK SANAYİNİN EN BÜYÜK BAŞARISI
KAISER FRAZER OTOMOBİLERİDİR
Dayanıklı, sık, rahat ve kullanışlı bir otomobil almak istiyorsanız: Bu hususiyetleri ancak KAISER FRAZER otomobillerinde bulabilirsiniz.

Yukarıda resmini gördüğünüz KAISER FRAZER Fabrikasının imâl ettiği TRAVELLER tipi otomobil, her aileye, her çiftlik sahibine, hasta nakiyesi için doktorlara ve her iş adamı ile kolaylığı seven herkese elverişli, pratik bir arabadır. İçine bir aileye lazım olan her türlü eşya sığdığı gibi, istendiği zaman arka minderler kapanır. 1,20 genişlik, 2,10 uzunluğunda bir yataklık serilebilir.

KAISER-FRAZER EXPORT CORPORATION

Türkiye Müessesih:

APKO TİCARET TÜRK ANONİM ORTAKLIĞI

İstiklal Caddesi, No: 15 Beyoğlu - İstanbul

1200

291





SÜMERBANK

Sermayesi: 200.000.000 Türk Lirası

Merkezi: ANKARA

Şubeleri: İSTANBUL, GALATA ve BAĞCIKÖY

Vadeli ve vadesiz tasarruf mevduatı, ticari mevduatı
en müsait şartlarla kabul eder.

T. C. ZİRAAT BANKASI

VADESİZ TASARRUF HESAPLARI

1950 YILI İKRAMİYELERİ

İSTANBUL ve ANKARA'DA 8 EV AYRICA: 200.000 LİRA
EV KAZANAN İSTERSE BEDELİNİ ALABİLİR! — ACELE 150 LİRALIK BİR HESAP
AÇTIRINIZ HER 150 LİRA İÇİN AYRI BİR KURA NUMARASI VERİLECEKTİR.
Çekiliş tarihleri: 10 Mart, 15 Mayıs, 30 Haziran, 31 Temmuz, 29 Ağustos, 30 Eylül,
28 Ekim, 30 Aralık

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR, HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ FİLEN İDARE EDEN: İHSAN HİNÇER

SAYI: 11

HAZİRAN 1950

SENE: 1

Çocuk Edebiyatı Folklorunun Değerlendirilmesi

Prof. Ziyaeddin F. FINDIKOĞLU

— I —

Bundan yirmi sene kadar önce Ankarada birkaç müteşebbisin himmetile kurulan «Halkbilgisi Derneği», o zamana kadar yurdun muhtelif yerlerinde dağınık olarak çalışan, araştırma yapan halkiyatçıları bir araya toplamış, Derneğin İstanbuldaki şubesi tarafından neşredilen bir mecmua birkaç sene içinde emsalil bir tanışma ve anlaşma organı haline gelmişti. Sonradan nasıl oldu bilmiyorum, bir sam yeli esti, ne o «Dernek»ten ne bu mecmuadan bahsedilmez oldu. Şimdi gene mevcut olan Dernek, ilk kuruluşdaki kuvvetini pek göstermiyorsa da mensubları, başladıkları yolculukta devam ediyor.

Bu yolculuk ne yolculuğudur? Aslını sorarsanız bahis mevzuu olan şey garb milletlerinin Rönesansla başladıkları, XIX uncu asırda hızlandırdıkları bir harekettir. Orta çağın «tabiat»ten uzaklaştırdığı Avrupalı, «tabiate doğru» parolası ile hem şu bildiğimiz tabiatın sırlarını çözmeğe, bu suretle müsbet ilimleri geliştirmeğe başladı, hem de tabiatın bir uzaması olan öteki tabiati, tâbir caizse, sosyal tabiati araştırmağı düşündü. Fakat ilkönce birinci «tabiat»i fethetmeliydi, ikincisi gayet tabii olarak onu takip edecekti. İşte XIX uncu asrın tarih şuurunu, bunun neticesidir. Yazılı veya kazılı bulunan delillerin, vesika ve kaynakların ötesine, kollektif olan gayrimeshurun

derinliklerine nüfuz kaygısı da bu şuurun olgunlaşmasından başka bir şey değildir. İçtimai şuurun geçmişini tarih, içtimai gayrimeshurun mazisini de folklor öğretecekti. Her iki istikamet aşağı yukarı bir asır farkla memleketimizde de kendini hissettirdi. Birinde tarihçilerimiz, ötekisinde halkiyatçılarımız gayret sarfettiler. Son yarım asır zarfında Türk tarihçiliğinin yardımcı olan Türk folklorcülüğü, «Halkiyat», «Harsiyat», «Halkbilgisi», «Folklor» gibi lisan hareketlerinin muhtelif basamaklarına da işaret edici adlar altında birdüziye gelişmekten geri kalmamıştır.

— II —

Hiçbir halkiyat araştırması kolunda kelimenin tam ve mutlak mânasile hasbî, menfaatsiz iş görülmez. Araştırmacının kendisini tatmin etmekten alınız, alâkalı cemiyetin folklorik araştırma dalına yeni bir aşu yapmağa kadar çıkınız: Bütün bir zevkler, menfaatler ve faydalar yığını vardır ki folklorcülüğü, günlük hayatın türlü türlü hâdiselerine bağlar. Bazen doğrudan doğruya, bazan dolayısıyla olan bu bağlılık, folkloria meşgul olmağı aynı zamanda cazib kılar. Ferdî psikolojide şuur ile gayrimeshur arasındaki birliğe benzer bir vahdet, içtimai psikolojide de vardır. Hattâ içtimai müesseselerin «politika» ları yapılırken, meselâ hukuk siyaseti, yahud dil siyaseti güdülürken bu iki âlem arasında bir devamlılık kurmak,

202

203

o müesseselerin beslediği cemiyet için son derece hayati bir ehemmiyeti haizdir. Edebi gelişmelerde bu nokta daha çok dikkati çeker. İlimin «tecrübe» sinde nasıl tabiatın verdikleri yağuruluyorsa edebiyatın ve sanatın kendine mahsus, fakat vasıfları itibarile ilminkinden geri kalmıyan «tecrübe» sinde de cemiyetin «verdikleri - données» i kullanılacaktır. Edebi müessesenin bütünü için doğru olan bu fikir, çeşitli edebî neviler ve sahalar için daha çok doğrudur. Meselâ çocuk edebiyatı bu sahaların en başında gelir: Folklor kaynağından faydalanmıyan bir çocuk edebiyatı, daima kısır ve tesirsiz kalacaktır.

— III —

Bir müddettenberi, gene yukarıda kuruluşundan bahsettiğim «Halk Bilgisi Derneği» azalarının gayretleriyle çocuk edebiyatımıza bir hayli folklorik unsurlar girmiş bulunmaktadır. Bu gibi gayretler iki kolda gelişiyor: 1) Türk folklorunun en zengin kolu olan çocuk masallarını asıllarına az çok sadık olarak vermek; 2) Bu masallardaki «tem» leri evirip çevirerek, bazan acemi, bazan muvaffak muvaffakiyetli şekilde işlemek. İstanbul Halkevinde açılan çocuk kitapları sergisinde her iki çeşid eserlere rastlamak mümkündür. Ortada hiç kimsenin malı olmıyan çocuk halk masalları bulunduğuna göre, istiyenin bunları arzu ettiği şekilde kullanmasına mâni olamayız. Çocuk okuyucuları âmmesi, kâfi derecede anlayışlıdır. Hele zevkleri ve dil hazineleri henüz «okul» tarafından bozulmamış olan bahtiyar çocukların zevkleri daha üstündür. Binaenaleyh çocuk folklorundan faydalanarak olduğu gibi veya işleme yollarile bunları istihsal edenler, fikir piyasasında daima boy ölçüşeceklerdir.

Benim bildiğime ve folklor neşriyatını takib imkânlarına göre, çocuk masallarını tesbit etmekte muvaffak olanların başında genç bir folklorcuyu görüyoruz. Halk Bilgisi Derneğinin İstanbul merkezinde de çalışmış olan bu folklorcu Naki Tezeldir. Türkçeyi çok iyi bildiği anlaşılın İngiliz muharriri Mr. Kent tarafından aynı zamanda İngilizceye çevrilerken zarif bir şekilde basılan bu masallar yanında gene Halkbilgisi Derneği azalarından Dr. Balcıoğlu Refiğin toplamaları yer alıyor. İkinci kolda sarfedilen gayret numuneleri arasında değerli kadın mebuslarımızdan Tezer Taşkıranın «Kendini seç dağında» sı ile bugünlerde Eflâatun Cem'in elinden çıkmış ve «Doğan Kar-

deş» in hazırladığı müstesna imkânlar sayesinde basma zarıflığının güzel bir numunesi olarak 1949 yılı çocuk kitapları haftasına katılmış bulunan «Açıl sofram açıl» hikâyesi zikre değer. Bu son iki kitab, çocuk edebiyatı kaynağı olarak düşünülen bir edebî folklorun nasıl değerlendirilebileceğine misal olduğu, gibi aynı zamanda çocuklarımızın lisan terbiyesine de hizmet edecek mahiyettedirler. Tanınmış muallim ve muharrir E. Cem, halk içindeki çocuk masallarının renklerini değiştirmeden güzelleştirme sanatında gerçekten usta bir kalem sahibidir. Halk edebiyatının geniş ve zengin hazinelerinden modern Türk edebiyatının her sahasını, E. Cem'in yolundan yürüyerek renklendirmek, edebiyatımızın içinde bulunduğu krizden bahsedenerin bulacakları çareler başında gösterilse yeridir. Fakat bu işin zannedildiği kadar kolay olmadığını da söylemek gerek. «Açıl sofram açıl» ile «Congoloz Baba»yı halk masallarından bize nakleden muharrir, yirmi beş senedenberi halk edebiyatı içinde bir «tecrübe» geçirmiş, onun mahsullerile haşrû neşrolmuştur. Dindarın dinî tecrübesi ve âlimin ilmi tecrübesi gibi muharririn de bir edebî tecrübesi bulunduğuna, bu tecrübenin bazan yıllarca devam edebileceğine, etmesi lâzım geldiğine inanmıyanlar bunun sırrını anlayamayacaklardır.

— IV —

Cenevrede yirmi üç senedenberi neşredilen «Bulltin du Bureau International d'Education — Milletlerarası Terbiye Bürosu Bülteni» nin en son 91 inci sayısında ilk mekteplerde çocuklara aid halk tiyatrolarından tiyatro şahsiyetlerinin konuşacağı halk dillerinin çocuklara ana dilin öğretilmesi bakımından büyük faydalar temin edeceğinden bahsediliyor. Hatta Avustralyada ilk mekteb hocaları, bu usulü tatbika bile başlamışlardır. Güzel sanatlarla alakalı bir daire, mekteplere bizim «Karagöz» ümüze «Kukla», mıza karşılık olan oyunların malzemesini bile vermekte imiş. Muharrir, Türkiye'deki ilk mekteplerde ana dilin nasıl devlet-baba tarafından bir hiç için bozulduğunu bilseydi, bu usulün Türk çocukları için bir kat daha faydalı olacağını söylerdi. «Terbiye Bürosu» nun mecmuası ile «Açıl sofram!» hikâyesinin bir anda elime geçmesi, ikisi arasında bir bağlantı yapmama yol açtı. Hikâyenin kahramanı Keloğlan, Türk çocuğuna kendi ana dilinin zevkini aşlayacak, hattâ onun kafiye

Semaî Kahveleri

Yazan: Halit BAYRI

Bir zamanlar, İstanbulun hemen her semtinde halk tarafından «Çalgılı kahve» denilen semaî kahveleri bulunduğunu bilenler, bugün de pek az değildir. Ramazan ayına mahsus olarak hazırlanan bu kahvelerde meydan şairleri okur ve çalar, bazı da birbirile deyişirdi. Ben, çalgılı kahveleri görmedim ve buralarda okuyup çalan, bazı da birbirile deyişen ve çarpışan meydan şairlerini dinlemedim. Fakat görüp dinleyenlerden epey malûmat derledim. Bu

bulma duygusunu kuvvetlendirecek, kısa ve düzgün ifade itiyadını verecek, «Kurum türkçesi» veya «Maarif Vekâleti türkçesi» denen uydurma dilin mektepte bozduklarını okurken cana can katan tatlı halk türkçesile aile içinde düzeltecektir.

— V —

Devletin arzu ve emrile ilk mekteplerde okunan bir okuma kitabından rasgele şu satırları alıyorum:

— Size bu yıl tatlı öyküler anlatacağım... Çok kıvanç duyuyorum. Çöpleri arabalarla uzaklara götürmek uray içindir... Şehir halkı uraya üye seçer. Bir satıcı tünaydın diye selâm verdi. ilh.

Çocuk edebiyatı folklorundan istifade edilerek yazılan «Açıl sofram açıl» dan da şu satırları alıyorum:

— Keloğlan gelgeç akıllının biri. Bir gün olup kel başından gene kavak yelleri esmeğe başlar. Gece gezip gündüz tozar.. Ak pürçüklü hatuncağız neye uğradığını bilmez, hemen oğlunun yanına seğırtir.. ilh.

Görülüyor ki Milletlerarası Terbiye Bürosunun mecmuasındaki mühim düşünceden hemen istifade edecek durumda hattâ zaruretindeyiz. Her senenin çocuk haftası, bu neviden çocuk edebiyat mahsullerini arttırırsa, yalnız çocuklarımız değil, yaşlılar da resmî yazıların ve bazı gayretkeş gazetelerin kurbanı olmaktan kurtulacaklar, edebî değerler kaynağı olan halk türkçesinin tabii ve akıcı ifadesi içinde kendilerini bulacaklardır.

malûmata göre İstanbulun tanınmış çalgılı kahveleri şunlardır:

1 — Şehzadebaşında Çukurçeşme-deki çalgılı kahve: bu kahve, Kâtib Mahmud adında biri tarafından idare olunur, benzerlerinden daha iyi süslenirdi. Mevkili, hatırlı kimselerin uğrağı olan bu kahvede Topkapılı Lâtif klarnet çalardı.

2 — Aksarayda kadayıfci Alinin kahvesi: bu kahve Şehzadebaşındaki Kâtib Mahmudun kahvesinden aşağı değildi, semtin meraklıları burada toplanır, çalan ve okuyan meydan şairlerini derin bir ilgi ile dinlerlerdi. Şairler arasında söz, vezin, kafiye itibariyle ihmal gösterenler olursa, keyfiyeti kendilerine hatırlatır, yanlışları düzeltir, dinleyiciler, çalan ve okuyanlara âdeta rehberlik ederdi.

3 — Divanyolunda Arnavud Mehmedin çalgılı kahvesi: bu kahve o kadar rağbet görmez ve kalabalık olmazdı. Fakat her ramazan ayında intizamla süslenir, müşterilere her yerden çok güler yüz gösterilirdi.

4 — Unkapanındaki çalgılı kahve: burası Halid Hoca denilen ve Deniz Bakanlığı fabrikalarında ustalık eden biri tarafından idare olunurdu. Unkapanı esnaf muhiti olması itibariyle bu kahve çok kalabalık ve şenlikli olurdu. Ancak meydan şairleri buraya pek uğramaz, uğrayanlar da karşılarında açık kafalı bir halk bulamadıkları için hoşnut olmaksızın ayrılırlardı.

5 — Balatda Istrati caddesindeki çalgılı kahve: burası Lâz Yakub adında biri tarafından idare edilirdi. Bu kahveye de meydan şairlerinin uğradığı az

olurdu. Onun için şiir okumak, deyişmek, tartışmak nadir tesadüf edilir hal-lerdendi. Buna mukabil Lâz Yakub kahvesinde köçek oynatır, bu suretle çok müşteri çeker, çok hasılat yapardı. Burada oynayan köçeklerin hepsi, işle-rinde mahir adamlardı, Lâz Yakub a-cemi köçekleri, san'at mübtedilerini kahvesine sokmazdı.

6 — Eyübe Defterdar iskeelsinde-ki çalgılı kahve: bu kahve Defterdar is-kelesinde uzun seneler hamallar kâhya-lığı yapan ve çevresinde kendini çok sevdirmiş olan Kâhya İsmail tarafından idare edilirdi. Ramazandan önce bura-nın düzenlenmesine, süslenmesine çok itina edilirdi. Kahvenin tertibi ve süs-lenmesi, Eyüb ve Kâğıthane sularında balıkçılık ederek geçinen Hacı Meh-med adında birine bırakılırdı. Bu ca-hil adam, kahveyi çekici ve göz alıcı bir hale koymağı çok iyi bilir ve bece-rirdi. Hacı Mehmed her yıl kahvenin tanziminde yenilikler icad etmek yo-lunu bulurdu. Bu kahveye tanınmış meydan şairleri gelir, bunlar Hacı Meh-medi medhü sena etmeğe mecbur olurlardı. Hacı Mehmed bu medhü senadan çok memnun olurdu.

7 — Halicioğlundaki çalgılı kahve: bu kahveyi idare eden dolmacı Mihran adında bir Ermeni idi. Buraya meydan şairlerinden Ermeni olanlar gelirdi. E-serlerinden anlaşıldığına göre o zaman-lar Ermeniler arasında çok usta mani-ciler vardı. Kahveyi idare eden dolmacı Mihran da bunlardan biri idi. Dolmacı Mihran ve diğer Ermeni meydan şair-leri «Ermeni ağzı» denilen bir usul ile çok güzel semaî okurlardı. Şimdi bu tarzda semaî okuyanlar bulunmadığını ve «Ermeni ağzı» denilen usulün unu-tulduğunu, o vakti idrâk edenler söy-lüyorlar.

8 — Kasımpaşada dere boyundaki çalgılı kahve: Midyeci Süleyman adın-da birinin idare ettiği bu kahve de semtin meraklıları toplanır, saz ve söz-le parlak saatler geçirilirdi. Bazı ak-şamlar kalabalık kahvenin içinden dı-şarıya taşar, gelip geçenler de duraklar, çalıp okuyanları ayakta dinlerlerdi.

9 — Çeşmemeydanındaki çalgılı kahve: bu kahve semtin tulumbacı re-isi Galib Reis tarafından idare olunur-du. Burada kuvvetli san'atkârlar dar-buka ve klarnet çalar, bellibaşlı mey-dan şairleri semaî ve mani okurlardı. Galib Reis titiz bir adam olduğu için değme garsonu kullanmaz, kahvenin hiz-metleri büyük bir sessizlik içinde itina ve dikkatle yapılırdı. Bu kahvede uzun İbrahim ve Şişman Behcet adlarında Çeşmemeydanlı iki tulumbacı mani söy-lerlerdi. Uzun İbrahimin mani söyleme-si daha güzel ve kıvraktı.

10 — Galatada Hendekteki çalgılı kahve: Bu kahveyi idare eden tulum-bacı reisi Ahmed Reisi. Kahve tulum-bacılar için bir merkez sayılırdı. Bu cihetle ramazan akşamları çok kalaba-lık olurdu. Ahmed Reis iyi meydan şa-irlerini ayaklarına kadar giderek kah-vesine dâvet eder, onların deyişmelerin-den, çarpışmalarından çok lezzet alır-dı. Bu kahveye Tophane, Fındıklı, Ka-bataş gibi uzak semtlerden de gelenler olurdu.

11 — Yüksek Kaldırımdaki çalgılı kahve: buraya Arab Hüseyinin kahvesi derlerdi. Burada tesbihçi Tosunun Ha-lil darbuka çalar, kendisini sevenleri etrafına toplardı. Tosunun Halilin dar-buka çalmaktaki mehareti İstanbul-da bilmeyen yoktu. Meraklılar çok u-zaklardan onu dinlemeğe gelirlerdi. Kahveye uğrayan meydan şairleri de tanınmış kimselerdi. Bunlar arasındaki

Folklorcu Vahit Lûtfi Salcı

Yazan: Sadi Y. ATAMAN

Ben Vahit Lûtfi Salcıyı (Bartın) Sütunla-rında tanıdım. Bartın gazetesi, o vakitler, (1933-1939 sahibi Mebus oluncaya kadar) (Folklor) ve kültür neşriyatına hizmette ön plâna tutmuş bir gazete di. Vahit L. Salcı (Kızıl Baş şairleri)ni bu gazetede yayınlı-yordu. Benim de aynı gazetede çıkan (Folklor) tetkiklerim merhum ile aramızda gıyabi bir dostluk ve yakın bir alâka husule getirmiş, mektuplaşmağı bir itiyad ve ihtiyaç haline sokmuştu. Vahit L. Salcı kızılbaş şairlerini anlatırken Musikileri üzerindeki tetkikleri çok enteresan iddiaları ihtiva ediyordu. Bu iddia-ların en mühimi, Türk Alevi, Kızılbaş ve Bek. taşiler arasında Gizli bir edebiyat ve Musiki-

atışmalar çok heyecanlı olurdu. Kahve âdeta bir neşe kaynağı halinde idi. Kış ramazanlarının uzun gecelerinde sahur zamanına kadar saza ve söze ni-hayet verilmezdi. Bu usul diğer çalgılı kahvelerde de aynen tatbik edilirdi.

12 — Boğazkesende Edebsiz Sürey-yanın çalgılı kahvesi ile Fındıklıda İsmail Reisin kahvesi de fena değildi. Fa-kat bu iki kahve, diğer çalgılı kahve-lerle pek yarışamazlardı. Bununla bera-ber Edebsiz Süreyyanın kahvesi İsmail Reisin kahvesinden daha hallice idi.

13 — Beşiktaşda Saman iskelesin-deki çalgılı kahve: bu kahve meşhur manici Zil İzzet tarafından idare olu-nurdu. Zil izzet burada bütün tanınmış meydan şairlerini toplamıştı. Buraya uğramayan meydan şairi ve manici he-men yok gibiydi. Kahvenin müşterileri saray adamları ve aydın kimselerdi. O cihetle derme çatma meydan şairleri Zil İzzetin kahvesinde ağız açamazlar, hattâ kapıdan bakamazlardı.

14 — Kadıköyünde Muhiddin Kâh-yanın, Üsküdarı Vasıf Hocanın çal-gılı kahveleri de çok tanınmıştı. Ana-doluhisarında da tanınmış bir çalgılı

leri bulunduğu ve Musikilerinde Armoni mev-cud olduğu, iki ve üç sesli semalar okudukla-rı idi. Merhum, nota ile de örnekler veriyor-du. Türk Halk Musikisine emek vermiş ve bu musikinin tonal hususiyet ve karakterlerini tetkik eden bir sanat hadimi sıfatıyla derin alâkama çeken merhumun bu tetkikleri beni de bu yolda araştırmalara sevk etmiş oldu, Safranbolu ve Edremit dolaylarındaki Yörük ve Türkmen boyları arasında buna ait yaptı-ğım araştırmalarda bu Halk armoni ve kon-trpuvanlarına ait izler buldum. Merhum Ar-kadaşımızın bu sırada yayınladığı (gizli Türk Halk musikisi) adlı bir broşür vesilesiyle de (Varlık) dergisinde bu konuya ait görüşlerimi

kahve vardı. Fakat bu kahvenin kim tarafından idare edildiğini öğrenmek kabil olmadı.

Çalgılı kahvelerde saz ve söz fasıl-larına ramazan gecelerinde teravih na-mazından çıkıldıktan sonra başlanır ve aralıksız devam edilirdi. Bu fasıllarda zamanın cinaî vak'alarına dair tertip edilmiş destanlar okunduğu da olurdu. Bu destanlar okunurken «Ah, of, aman, yazık» sesleri işidilir, dinleyenler ara-sında ağlayanlar bile bulunurdu. Çalgılı kahvelerde saz çalınır, destan, koşma, mani okunurken hiç ses çıkarılmaz, bun-ların hepsi zevkle dinlenir, yalnız çoğ-kun kalbliler ara sıra da «yaşa» deme-den duramazlardı.

Çalgılı kahveler arasında şeker ve kurban bayramı günlerinde ve gecele-rinde saz ve söz fasıllarına sahne olan-lar da vardı. Çeşmemeydanındaki Ga-lib Reisin çalgılı kahvesi bunlardandı. Fakat gece yapılan saz ve söz fasılları gündüz yapılanlara nisbetle daha çeki-ci ve harareti olurdu. Gelecek yazımız-da kahvelerde çalan ve okuyan mey-dan şairlerinden öğrenebildiklerimiz hakkında malûmat vermeğe çalışacağız.

açıkladım. Alevî, Kızıbaş ve Bektaşilerin gizli tuttıkları Musikilerinin çok sesliliği üzerinde o zaman da belirttiğim gibi şahsî görüş ve kanaatim şu idi. Türk Halk musikisinin Bünyesinde çok seslilik emare ve izleri mevcuttur. Bu izler, Dörtlü ve beşli sıra yürüyüşleri, çift gidişler ve bilhassa dem tutma hâdisesi, horlama, uğultu ve cızırtılar gibi polifoniye mensup olabilecek ve tonalite itibarıyla armoni nizamlarını içine alabilecek müsait ve iptidai hâdiselerdir. Alevîlerin ve dolayısıyla Bektaşilerin —Vahit L. Salcının verdiği örneklerle göre— iki ve üç sesli müziklerinin ve muntazam armoni ve kontrpuvan hareketlerinin bu gizli âyinlere münevver musikiciler tarafından sokulması ihtimalinin çok olduğu çünkü, bu müzik hareketlerinin halkla teması olmadığı cihetle halk muskisinde ziyade, bir zümre muskisi olmasının tabii bulunacağı ve netekim, müttekâmil bir cemiyet olduğu iddia edilen Bektaşilerden çok değerli şair ve musikiciler yetişmiş olduğunu unutmamak ve bunun kaydı ihtiyatla telâkki edilmesi icabettiğini hatırlatmıştım. Merhum bu hususta bana yazdığı bir mektupda, «Alevî ve Bektaşiler arasındaki gizli edebiyat ve musikinin aydın şair ve musikiciler tarafından yapıldığı düşünülmele beraber, bu eserleri, halka, tabii itiyad ve inisiyâkların da yaptırabileceğini izah ederek, halk musikisinin açık olanlarının herkes tarafından tetkikinin mümkün ve kabul olduğu halde bu gizli topluluklara herkesin girmesi kabul olmadığından musikilerinin de meçhul olduğunu, bu işde beraber çalışırsak kendisine bu gizli kapıların açık olduğu cihetle benim de bu hareketleri yakundan tetkik edebileceğimi anlatıyordu. Bir folklorcu için pek meraklı ve cazip bir mevzu olduğu halde fırsat bulup da beraber çalışmak kısmet olmadığı için bu mühim mesele de tamamen aydınlanmış değildir. Rahmetli arkadaşımız, değerli bir müzikacı olduğu kadar sanatkar bir öğretici idi. Bu yolda feragat ve yoksuzluk içinde birçok kıymetli bandocu yetiştirmiştir. Bilhassa mistik edebiyat ve müzik üzerinde kıymetli tetkikleri de bulunan Salcı. bizde umumiyetle —oturduğu yerden arayıcılık yapma—nın sakatlığını da isbat etmiş kudretli ve bilgili bir inceleyici idi. Bilhassa Folklorculukda pek mühim olduğu cihetle merhum bu hususta bana yazdığı 23-2-938 tarihli bir mektupta ezümle diyor ki:

«Bir arayıcı ne kadar muktedir olursa ol-

sun iki noktaya itaat etmedikten sonra vazifesinde muvaffakiyet gösteremez. Bunun birincisi oturduğu yerden arayıcılık olmaz, ikincisi de tek başına çalışmaktan ziyade, toplu çalışmak daha muvaffakiyetli olur. Bazı arayıcılar yalnız oturdukları yerden kitap karıştırmakla iktifa ediyorlar. Yaptıkları ve yazdıkları yalnız tahminlerden ibarettir. Bu suretle o kadar pot kıyorlar ki, yirmi senedenberi söylediklerinin hiç birisinin öyle olmadığını bu gün görüyoruz. Edebiyat ve müzik folkloru işinde hiç durmadan gezmelidir. Böyle tek başına çalışmayı meslek edinmiş olanlar topladıklarını murakabe ve kontrol usullerine riayet etmeksizin hemen neşreliyorlar. Böyle olunca da bugün neşrettikleri yarın sakat ve alil kalıyor. İşte Sadettin Nüzhet. Ufak bir puslayı hemen mal bulmuş mağribi gibi neşreliyor. Onun içindir ki, bütün tetkiklerinde (Şöyle olması lâzımgelir) (böyle olması muhtemeldir), (öyle olduğu anlaşılıyor) gibi sakat tahminlerde bulunuyorlar. İşte, oturduğu yerden ve tek başına çalışmanın mahzurları».

Merhum arkadaşımızın bir mektubundan aynen istinsah ettiğim bu acı ve içli tenkitlelerin saiki, kendi tetkiklerine kıymet verilme-yişinin uyandırdığı infialden ziyade memleket kültür ve irfaniyle alâkalı çalışmaların baştan savma olduğuna ve ilim sahasında söz sahibi olmak için muhakkak bir unvan ve titr sahibi olmanın gerektiğine üzüntüsünü izhar etmesidir. Vahit L. Salcı, Folklor araştırmalarımızın bellibaşlı bir organizasyona tâbi tutularak taazzuv ettirilmesi için de gayretler sarfetmiş ve bu yolda hususî ve resmi teşebbüslerde bulunmuş bir arkadaşımızdı. Yine bana yazdığı 20-Eylül-938 tarihli bir mektubunda «Bir folklor seyahatine çıkmak üzere Maarif Vekâletine bazı tekliflerde bulunduğunu, müsbet veya menfi bir cevap alamadığını yana, yakıla anlatmaktadır. Bir memleket evlâdı olarak gücüne giden noktanın, kültür müesseselerimizin bile yabancı mütehassıslara temayül ettiklerine işaret ederek aynen şöyle söylüyor. «Tıpda, kimyada veya fizikte belki bu caizdir, fakat folklorde katiyen kabili tatbik değildir. Folklor millî bir mevzuumuzdur. Bunu Bartoklar beceremez, bizim hususiyetimiz başka, onların tezleri başkadır. Onlar basmakalıp yürürler, biz kazmakalıp gideriz, yani, kendi kendimize kazarak eşek gideriz.»

Sadi Y. ATAMAN

İnevi Tüzbilimi:

Mâniler

Derliyen: İMAMOĞLU İsmet

1	10	19
Kale bir beden olsa Yâre bir giden Cayır cayır yanıyom O da bir adam olsa.	Şu giden üçü güzel Ardında saçı güzel Saçı başını yesin Konuşması pek güzel	Kapıya dayanmışsın Karaya boyanmışsın Ben çektim ayrılığı Sen niye sararmışsın
2	11	20
Çıktım kerpiç duvara El ettim eski yâre Eski yâr şorda dursun Can kurban yeni yâre.	Dağlarda meşelerde Gülyağı şişelerde Ben yârımı yitirdim Ararım köşelerde	Kalk gidelim bize cek Gül yolalım size cek Sarılalım yatalım İlkbahardan güze cek
3	12	21
Kalenin burcu musun Âlemde güreü müsün Verecekler kötüye Sen kötü harcı mısın	Al alma kızıl alma Yollara cizil alma Beni sana vermezler İster al ister alma	Kayaların (y)ılanı Gel dolanı dolanı Adam sevip sarma mı Ayağıyla geleni
4	13	22
Gökteki sarı (y)ıldız Kürkünün neu kunduz Yitirdim de ararım Yârımı gece gündüz	Pencereden bakiver Bir kade(h) irakı ver Koynundaki turuncu Ağzıma bırakiver	Kara tavuk kaz gibi Kanatları saz gibi Ne girip girip çıkan Nişanlı kız gibi
5	14	23
Çayırdı kıldım namaz O da Hakka yaramaz Cahilin ettiğini Mevlâ bilir, kınamaz	Merdivenim kırk ayak Kırkına vurdum dayak Baktım yârim geliyor Seğirttim yalmayak	Yattığım yastık kaya Güttüğüm davar maya Benim sevdiğim kızın Cemali benzer aya
6	15	24
Tepe başında geyik Ne yaman göynün büyük Yedi türlü yazmam var Yarım sana ilâyık	Ekmek ettim terledim Dışa çıktım parladım Baktım yârim geliyor Çifte kurban bağladım	Sür davarı yürüsün Yâr yaylayı büürsün Senden gayrı seversem Gahil ömrüm çürüsün
7	16	25
Harman yeri yaş yeri Sevdiğim yavaş yürü Koynundaki memeyi Bana ver de koş yürü	Eli elekli yârim Sırtı yelekli yârim On beşi birden vurur Kurşun bilekli yârim	Sürerim davar gitmez Çalarım kaval ötmez Şu yârin ettiğini Din'ayrı gâvur etmez
8	17	26
Al ata yeşil kolan Bin de sahrayı dolan Benim gibi var m'ola Yârinden mahcup olan	Cıgaramın dumanı Yoktur yârin imanı Altından köşk yaptırdım Gümüştan merdivanı	Yola giderim yolca Yolun kenarı yonca Senin kara kaşların Beni batırır borca
9	18	27
Ata vurdum kaytarma Kan dâvasın kurtarma Sen benimsin ben senin Nazlı yârim utanma	Dam başında durm'oğlan Bıyığını burm'oğlan Beni sana vermezler Hiç boşuna yorm'oğlan	Dam başında bastırma Yâr saçını kestirme Kestirirsen az kestir Nazlı yâri küstürme

ULUDAĞ

Türkmen Etnografyası

(6) HALK ÇALIŞMALARI

Yazan: Ali Rıza YALGIN

VI — HALK ÇALIŞMALARI:

Uludağda halk, az miktarda davar ve sığır bakımı, çift, kereste ve nihayet odunculuk ile geçinmektedir. Erkekler bu işlerle uğraşırken kadınların da yardımlarını görürler. Bu muhitte kadınların işleri, tenevvü bakımından erkeklerinkinden daha çoktur.

Ötedenberi devam eden tek konularımızdan maddî halk çalışmaları içinde «KATRANCILIK»ı seçmiş olmamız kâfidir.

Uludağda halk iki türlü katran imâl eder. Bunlardan biri pek şifalı saydıkları ardıç, diğeri ise çam katranıdır. Katran hayvan yaralarına, arabalar tekerleklerine, ağaçlara musallat olan haşeratin itlâfı için ağaçlara sürülme ve pazarlarda satmak maksadile yapılır.

Önce katran için icabettiği miktarda ardıç veya çam çirası hazırlanır. Çıra hazırlandıktan sonra,

ç karacağı katranın miktarına göre ormanın bir köşesine «Katran harmanı» denen daire halinde kenarlı meydan

tepsisi gibi bir çukur kazılır. Çukurun derinliği en az on santim, kutru bir metreden eksik olmaz. Kazılan çukur güzelce tesviye olunur. Dümdüz bir hale gelir gelmez içine bir miktar su dökülerek âdeta çamur sıvalı bir sini haline konur. Bundan sonra rüzgârın

estiği tarafa bir çukur kazılır bu çukurun içine bir küp yahut bir odun tekne yerleştirilir. Burada dikkat edilecek noktada küpün ağzının katran harmanının altında kalmış olmasından ibarettir. Küp yerleştirildiği zaman tam küpün ağzı hizasına harmandan bir oluk açılır ve bu oluğun ağzına önce demir veya seramik nevinden küçük bir oluk ve bu oluğun altına da başka bir ağaç oluk konarak tam küpün ağzına yerleştirilir.

Katran çıkarma harmanı zırlığı bu suretle bitince harmanın içine tıpkı kömür ocak-

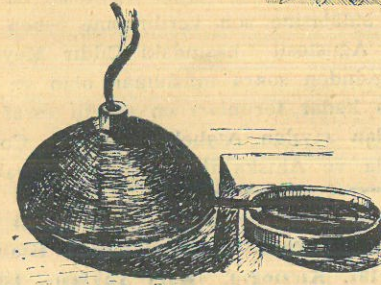
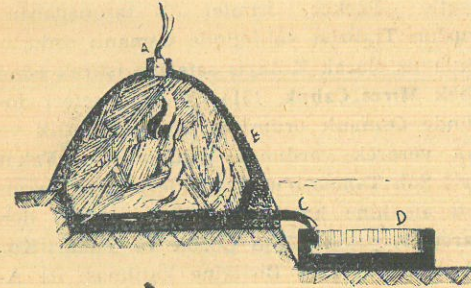
larında olduğu gibi ardıç veya çam çiraları birbirlerinin üstüne dizilir. Çıra yığını yerden bir miktar yükseldikten sonra tepe kısmı gittikçe daralarak çir-



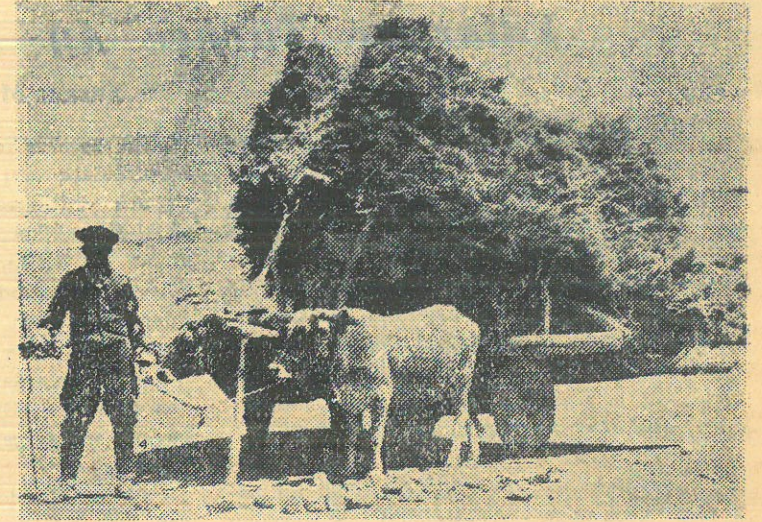
Kınıkta, Gümüşkız Tuluk (tulum) ile yağ yaparken

an yığılmış bir koni meydana gelir. Bu iş biter bitmez çukur için açılan yerin ilerisi bol miktarda küçük küçük doğranmış çıra parçalarıyla doldurulur. Bu parçacıklara «AĞIZLIK» denir. Bu iş dahi sona erer. Şimdi katrancı, bir çok ağaç kabukları, hasır eskileri yaşı veya kuru ot toplar, bunlarla çıra yığını örtmeğe başlar, bu da bitince koni yığınının başına bir odun sokar, bu oduna «BACA TIKACI» derler.

Baca tıkaçını yerleştiren katrancı eline küreği alır ve koninin üstüne bol-



Uludağ'da katrancılık, kesit ve plânı
A - Baca, B - Ocak, C - Emzik, D - Yalpak. Ocak iyice yandıktan sonra baca çamurla tıkanır.



Harmancıkta harmanına sap çeken Kadir Ağa

ca toprak örterken bir taraftan da küreğin tersi ile toprağı iyice döğerek ve yaptığı kümenin hiçbir tarafından hava almamasını temin eder. Bazan toprağın üzerine su dökerek bu ameliyenin daha kuvvetli olmasını temin eder. Şimdi meydana gelen şekil ucu sivri bir teşüp külâhını andırır. Bu iş sona erince, baca tıkaçını çıkarıp atar ve derhal oluğun başına çömelerek evvelce yerleştirdiği küçük çiraları tutuşturur.

Katran harmanındaki —buna «küme» de derler— çiraların hepsi ateş alınca bacadan çıkan duman kesilmeğe başlayınca bir miktar çamur ile baca deliğini tıkar çok geçmez, oluğun ağzından küp veya leğen ve teknenin içine katran akmağa başlar. Katrancının yaptığı ocak göçünceye kadar akma devam eder. Katrancının işi sona erer.

Buna Domaniç mintikasında birkaç defa rastladım ve bu çeşit katrancılığı Adana'nın Karaisalı ilçesine bağlı Karatepeli mintikasında da gördüm.

ONİKİ HAYVAN ÜZERİNE DÖNEN

Yıllar ve Türkçe Ay Adları

Yazan: M. Fahrettin KIRZIOĞLU

Genç tarihçilerimizden Dr. Osman Turan'ın «Oniki Hayvanlı Türk Takvimi» adlı kitabında, eski Türk takvimi, yazılı kaynaklardan çıkarılarak ilmi bir metodla tanıtılmıştır. Fakat bu eserde, Anadolu halkı arasında hâlâ eski Türk takviminin kullanıldığını gösteren hiç bir işaret yoktur. Biz bu yazımızda, Yukarı-Kür ve Aras boyları ile Çoruk'un sağ kolları üzerindeki sahalarda (Kars, Erzurum, Çoruh illerinde) kullanılan halk takvimine ait topladığımız haberleri yazacağız.

İleride memleketimizin tarih ve etnolojisini yazacaklara da çok yarıyacak olan bu haberlere geçmeden, Anadolu'nun Kuzeydoğu bölgesinde Çoruk ile Yukarı-Aras ve Kür boylarında yaşayan Türk halkının soy bakımından ana vasıflarına işaret etmemiz, yerinde olur. Kars ve Erzurum'un Aras ile Karasu (Fırat) boylarında yaşayan halkı, Oğuz (Türkmen) kolundan gelen boy ve oymaklardan kalmadır. Bu yüzden, buralardaki Türk halkın ırkı vasıfları ve lehçe hususiyetleri, hep Oğuzlara ait olanlarla aynıdır. Fakat, Ardahan'ın kuzey ve batı bölgeleri, Çıldır'ın çok balkanlık olan Kurtkale nahiyesi ve bütün Poskov deresi ile Şavşat, Ardanuç, Oltu, Tortum, İspir, Yusufeli, Artvin ve Borçka gibi Çoruk boyu sahaları halkı, Oğuzlardan daha çok, Kıpçak (Kuman) Türkleri vasıflarını taşırlar.

Alparslan ve Melikşah çağında, Bizanslıların askeri himayesindeki yerli Şaman-Ortodoks beylerle eski Part (Arsaklı) ların başvezirleri âilesi sülâlesinden gelen Bağratlı hanedanı (Apkaz kırıalları) elinden zaptedilip Selçuklu ülkesine katılan bu bölgeler 45 sene kadar tamamiyle Selçuklular idaresinde kaldı. Onikinci asır başlarında Kafkas dağları kuzeyinden gelen çok güzel ve sarışın Ortodoks Hristiyan Kıpçak (Kuman) Türkleri Tiflis vilâyetine yerleştikten sonra eski Apkaz kırıallığını canlandırıp Yukarı-Kür ve Çoruk boylarını istilâya başladı. 1124 yılından itibaren Ahıska, Ardahan ve Çoruk bölgeleri gibi «İslâm (Selçuklu) memleketi hududu» sahalarına hep bu yarı göçebe ve çok cengâver Kıpçak Türkleri yerleştiler: Erzurum'daki Salduklular ve Anı

şehrini merkez edinen Şeddâdoğulları gibi Selçuklulara tâbi emaretlerle savaştılar. Gürcistan'a «Altınçâğ» devri yaşatan ve tarihte «Eski-Kıpçaklar» ve «Yeni-Kıpçaklar» diye anılan (1) bu hristiyan Türkler, Anadolu'nun batı ve güneyinde Haçlılarla savaştığımız sıralarda Erzurum, Ahlat ve Erdebil bölgelerini şiddetli akınlarla istilâ ve tahrip ediyorlardı. Nihayet bunlardan Poskov'un Caksu bölgesinden çıkan ve «Gürcistan Atabegi» sayılan bir bey, İlhanlılar çağında yarım müstakil bir sülâle kurdu.

1268 tarihinden 1578 yılındaki Çıldır Meydan Muharebesine kadar 300 yıldan fazla yaşayan ve sıra ile Ahıska, Ardanuç, Altunkale şehirlerini merkez edinen bu «Çıldır Atabekleri» nin memleketine Gürcüler «Sa-Atabago» (Atabek-Memleketi) diyorlardı. Calayırılı, Temür, Karakoyunlu ve Akkoyunlular'a tâbi olup daima Gürcistana akın ve seferler eden Çıldır Atabekleri, tebaası olan Müslüman ve hristiyan ahaliye karşı iyi muamele etmiş, ekseriyetle Türkçe isimler (2) taşımışlardır. Yavuz'un Trabzon vâililiğinde Osmanlı ordusuna kılavuz olarak Kütayıs seferine iştirak eden Atabek Mirza-Çabuk, 1514 Çaldıran seferi dönüşünde Osmanlı ordusuna külliyetli etlik ve erzak vererek yardımda bulunmuştur. Fakat Safavi Şâh Tahmasb'ın Atabekleri Erzurum vilâyeti aleyhine harekete geçirmesi, 1538 den itibaren 40 yılda bütün Çoruk ve Yukarı-Kür boylarının Anadolu Birliğine katılması ile Atabekler sülâlesine son verilmesine sebep oldu. 1578 Ağustosunda başındaki Çıldır Meydan Muharebesinden sonra müslüman olan ve zamanımıza kadar torunları en şerefli eşraf ve hanedandan sayılan Atabekler âilesi, Çoruk boylarında ve Ahıska ile Koblıyan sancakla-

(1) Bak. Profesör Dr. A. Zeki Velidi Toğan, «Umumi Türk Tarihine Giriş», İstanbul 1946, 1. 191. Kirzioğlu, «Kars Yaylası», İstanbul 1946, 12 s.

(2) Ak-Buğa, Mirza-Çabuk, Badur (Bahadur) gibi erkek ve Dedis-İmed (Büyük.Umut) gibi kadın adları kullanmışlardır.

rında «yurtluk» ve «ocaklık» yoluyla beylikte kalarak halk üzerindeki saygı ve üstünlüklerini devam ettirdiler.

Bu yüzdendir ki, çok balkanlık ve ormanlık olan Çoruk boyları ile Karsın Poskov kazası ve Kurtkale nahiyesi yerli haklı ile 1829 danberi hududumuz ötesinde kalan Ahıska, Ahılkelek ahalişi, hep Anadolu lehçesiyle görüşmelerine rağmen, dillerinde Çağatay (Kıpçak) türkçesi hususiyetlerini muhafaza etmektedirler. Aşağıda nakledeceğimiz «Kocakarı Hesabı ay adları» nda da bu hususiyetleri bulmaktayız.

Kars, Erzurum ve Çoruk bölgelerinde yaşlı kimselerle «Çoban Hesabı» nı esas tutarak aralarında devam ettiren köylüler, umumiyetle bu takvim hakkında şunları anlatırlar:

«Her yıl, bir hayvanın üzerine kurulmuştur. Aydan, yıldızdan anlıyan ârif kimseler bu hesabı bilirler. Ve o yıl hangi hayvanın devri ise, ondan birisini tutup kurban keserler ki, uğurlu olsun. Kocakarı Hesabı da denilen bu hesabı, çobanlar daha çok bilip gözetmek mecburiyetindedirler. Bundan dolayı bu eski hesaba Çoban Hesabı da derler.»

«Esas yılbaşı, döl-dökümü olan Kuzuayı'dır (Mart). Buna Yazbaşı da derler. Çıkan sene (1949) Sıçan-Yılı olduğundan mahsul iyi olmadı. Yeni sene (1950 Martından sonrası) Öküz-Senesi olacağından her yerde bolluk ve ucuzluk olacaktır. Aylar gibi, yıllar da 12 türdür ve bir 12 sene bittikten sonra sıra ile yeniden başlayıp devrolur.»

«Her yıl ayrı bir hayvanın üzerine kurulmuştur. 12 çeşit hayvan 12 yıla hükmeder. Eski seneler, Sıçan-Yılından başlar, Doğuz (domuz)-Senesinde biter; sonra yine yeni baştan dolandır. Bu hayvanların herbiri bir seneye adını verir ve o seneye hükmeder. 12 hayvandan 6 sı insana yavukmuş (alışmış, ehli) tur, 6 sı da canavardır, insanoğluna yavukmaz. Sıra ile bu hayvanlar: 1) Sıçan, 2) Öküz, 3) Kafalan (Kaplan), 4) Davşan (Tavşan), 5) Balık, 6) İlan (Yılan), 7) At, 8) Koyun, 9) Meymun (Maymun), 10) Tavuk, 11) İt (Köpek), 12) Doğuz (Domuz) dur.»

«Her hayvanın kendine göre bir hâsiyeti (huyu, tabiatı) olduğundan, buna göre onun hükmettiği senede bolluk-darlık, kavga-barış, sağlık-salgın... olup olmayacağı bellidir. Meşelâ At-Yılı'nda takıl (hububat) bol olursa da, meyve çok olmaz. Bütün bunlar sınıklı (tec-

rübe edilmiş) olduğundan, hükmünü yürütür, hiç şaşmaz ve yanlış çıkmaz. Her senenin bir hususiyeti olduğundan, o yılı tahta çıkan padişahın, doğan çocuğun talihî önceden kestirilir, anlaşılır.»

Ay isimleri, meyve yetişen veya daha çok hayvan besleyen yaylacılık yerlerine göre değişik söylenmektedir. Yanına nerede söylenmediği işaret edilmeyenler Kars merkez kazası ile Pasın ve Oltu bölgelerindeki ay adlarıdır; diğerlerinin nerede kullanıldığına işaret ediyoruz. Marttan başlayan 12 ayın Türkçe isimleri şöyledir:

«1) Döl-Dökümü, Kuzu-Ayı, Yazbaşı [Mart], 2) Yağmur-Ayı, Yağar-Ay (Poskov) [Nisan] 3) Çiçek-Ayı, Tut (Dut)-Ayı (Kağızman) [Mayıs], 4) Yay (Yayla)-Ayı, Kirez-Ayı (Kağızman) [Haziran], 5) Kotan (3)-Ayı, Orak-Ayı (Kağızman), Orağ-Ay (Ardahan-Şavşat), Çayır-Ayı, Ot-Biçimi [Temmuz], 6) Biçin-Ayı, Çürük-Ay (Poskov-Şavşat-Ardahan), Meyram (Meryem)-Ay (Poskov-Şavşat) [Ağustos], 7) Harman-Ayı, Bogrum-Ay veya Böğrüm-Ay (4) (Poskov-Şavşat) [Eylül], 8) Şarab-Ayı, Değirmen-Ayı, Sulta-Ay (Ardahan-Poskov-Şavşat) [Ekim ayı], 9) Koç-Ayı, Koç-Katımı, Koç-Ay (Poskov-Şavşat), [Kasım], 10) Nahır-Kovan (5), Kara-Kış (6) [Aralık], 11) Doğ-Ayı, Çileler, Doğ-Ay (Poskov-Şavşat), Zehmheri (Zemherir) [Ocak ayı], 12) Gücük, Gücük-Ay (Ardahan-Şavşat) [Şubat].»

Aylar ve sayılı (hesaplı) günler üzerine olan atasözlerinden:

1) Koçtur kıştır, döldür yazdır (yani, koç katılınca kış, döl (kuzu) dökülünce yaz başlar).

2) Mard ekin, merd ekini (yani, martta ekilen tarla gür yetişir).

3) Mart çıktı, dert çıktı (havaların arasına yumuşamasından öksürük ve türlü soğukalgınlığı hastalıkları ile kış da sona ermekle martla beraber dert de çıkar gider).

4) Kirezi yedin dağa, üzümü yedin bağa var (kiraz çıkınca (Haziranda) yaylaya, üzüm yetişince (Eylül) ovaya gitmeli).

5) Zemheride su yerine kan yerise daha iyidir (Ocak ayında havalar ısınıp biraz karlar erirse güzlüğü dondurup üşütür, kıtlık kopar; muharebe olup kan akması, bu aydaki su akmasından daha az zararlıdır).

6) Ülker aşar, teke karışar (ülker yıldızı çıkınca yabankeçileri tekesi karışır, sonbahar

"Sümmânî,, ye Dair

— 2 —

5 — Kitapta, Sümmânî'nin muhtelif şairlerle karşılaşmalarından alınarak koşma diye gösterilen bazı şiirler de vardır. Bu hataya, diğer eserlerde de düşülmüştür. Halbuki, bu parçalar, müstakil koşma halinde söylenmemiştir. Meselâ, 3, 15, 18, 22, 32, 57, 65 ve 100 numaralı koşmalar Sümmânî-Şenlik, 64 numaralı koşma Sümmânî-Erbâbî, 91 numaralı koşma da Sümmânî-Mazlûmî karşılaşmasına aittir, müstakil koşma değildir.

6 — Sümmânî'ye ait olduğu şüpheli bazı şiirler de kitaba alınmıştır. Gerçi, bir şiirin kimin malı olduğu kolayca söylenemezse de, umumi üslûp ve ifadesine bakılarak, bunu bir dereceye kadar tâyin etmek mümkündür. Meselâ 1 numaralı semai (kitaba koşma diye alınmıştır!), hiçbir şekilde Sümmânî'ye mal edilemez. Pertev Naili Boratav'ın iddiasına (Halk Edebiyatı Dersleri I, s. 101-102) ve hattâ ortaokul Türkçe kitaplarına (Türkçe II, s. 32-33). Sümmânî'nin diye alınmasına rağmen! başlanmış olur).

Halk arasında günler, Pazardan itibaren sayılır. Salı'ya Arpaçay bölgesinde Tek-gün, derler; bütün Kuzeydoğu-Anadoluda Perşembeye Cumaakşamı, Ardahan-Poskov-Şavşat bölgesinde de (Musevî Hazar Türklerinin hâtırası olacak) Cumartesiye Şapat-Günü dahi denilmektedir.

(3) «Kotan», buralarda 6-10 çift öküzle çekilen iri pulluklara verilen isimdir; küçüğüne «Cilga» denir.

(4) Eylülde 21 gün fırtına çıkıp böğürerek estiğinden «Bögürüm» yerine kısaca Bogrum, Böğrüm denilmektedir.

(5) «Nahir» (Nakır), buralarda sığır süsüne denir, sığırtaça da nahırcı ismi verilir. «Sürü», koyunlar; «Yıkı» tâbiri de atlar için kullanılır.

(6) Kara-Kış, ortalık tamamıyla karla kaplı olmadığı için Aralık ayına verilmiş bir isimdir. Karşlıkların bir tekerlemesinde:

«Kara-Kış kara gider, Zemheri kuru gider
er taraf donmuş olur), Güçük (Şubat) azır,
Döl (Mart) yazdır; kış bunun neresinde!
denilmektedir.

Yazan: Hikmet DİZDAROĞLU

Sümmânî'nin, bu üslûp ve edada tek, ama bir tek şiiri yoktur. Sümmânî'nin edebî özelliğine nüfuz etmesi gereken müelliften, böyle bir hataya düşmemesi beklenirdi. Çünkü, P. N. Boratav'ın bu şiiri Sümmânî'nin oğlu Şevki'nin ağzından derlediğini söylemesi (Halk Edebiyatı Dersleri I, s. 102, not: 1) sağlam bir mesnet değildir. Bir saz şairine ait bir şiirin, zamanla, değişikliklere uğriyarak, bir başkasına isnat edilmesi, Halk Edebiyatı ile uğraşanların her zaman karşılaştıkları bir olaydır. İşte bu olay, en güzel ifadesini, Sümmânî'nin diye gösterilen bu semaide bulmuştur: Aslında Kerem'in olan bu semaiyi, Sümmânî'nin oğlu söyledi diye, bir gerçekmiş gibi kabul edemeyiz. Sayın Okay, ilk kitabına son dörtlüğü noksan olmak üzere aldığı bu şiiri (s. 25), bu defa, — şiirin Sümmânî'ye ait olmadığını söylemiş olan Nesip Yağmurdereli'ye târizli bir ifade ile— tekrar yayımlamıştır. Ama, gerçek gerçektir, ve netice, bu târizli sözlerle hiçbir vakit değişmez.

29 numaralı koşma da şüphelidir. Sümmânî'nin, 9 kitaya varan hiçbir koşması yoktur. Umumi edasından ve içinde, Sümmânî'nin asla kullanmadığı ve kullanılmıyacağı kelimelerin geçmesinden, manzumenin, Dertli ve Seyrânî kırmayı, uydurma ve yakıştırma bir parça olduğu derhal anlaşılıyor.

43 numaralı koşma ise, bazı küçük farklarla, Ercişli Emrah'a da maledilmektedir (M. U., Emrah İle Selvi, s. 52).

Bunlardan başka, daha birkaç şiir vardır ki, Sümmânî'ye ait oldukları çok şüphelidir. Bu gibi hallerde yapılacak şey, şüpheli olanları belirtmek ve durumu olduğu gibi göstermektir. Fakat, anlaşılıyor ki, sayın Okay, bazı şiirlerin başkalarına isnat edildiğinden veya başkalarının olduğundan haberdar değildir. Bu da, tetkik noksanlığının bir başka yönüdür.

7 — Şiirlerin tertibinde de belli bir düzene ve usule bağlı kalmamıştır. Genel olarak kafiye sırası esas tutulmuşsa da, buna tamamen riayet edilmemiş ve bazı aksaklıklar olmuştur: 66 numaralı koşma (Ş) harfine dahilken (S) harfinden öne alınmış, 69 ve 70 numaralı, (U) kafiye koşmalar (T) harfinden

— 2 —

Met "Çelik çomak,, Oyunu

Yazan: Fehim ÇAYLI

Met oyunu, erkeklere mahsus bir oyundur. 12-18 yaşlarında bulunanlar tarafından oynanır, böylece bu daha ziyade erginlere mahsus bir oyun gibidir.

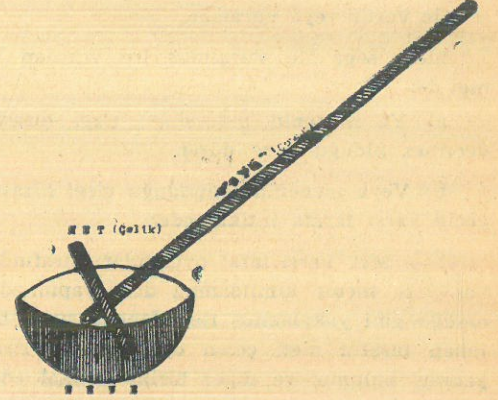
Oyun âjeti olarak, 15-20 santimetre uzunluğundaki (MET) adı verilen bir kazık ile 60-

8 — Şiirlerin nazım şekillerine göre adlandırılmasında ve sınıflandırılmasında da yanlışlıklar yapılmıştır. 1 numaralı parça koşma değil semaidir. 60 numaralı manzume koşma diye gösterilmiştir, halbuki destandır. Destanlar bölümündeki 99 numaralı manzume de koşmadır. 93 ve 94 numaralı parçalar, öğütler bölümünde gösterildiğinden, hangi nazım şekline idhal edildiğini bilmiyoruz; numaralarını verdiğimiz bu şiirler birer destandır.

İki yazımızda belirtmeğe çalıştığımız bu eksiklere ve yanlışlara rağmen, (Sümmânî Hayatı ve Şiirleri), yine de faydalanılmağa değer bir eserdir. Çünkü, bütünü itibariyle iyi niyetin mahsulü olduğu gibi, Sümmânî'nin 19 parça yeni şiirini vermesi bakımından da faydalı bir hizmet görmüştür. Noksan olan şey, araştırmaların yetersizliği ve çalışmaların metodlu olmayışıdır. Bunların da bundan sonraki eserlerde telâfi edileceğini umarız.

önce konmuş, 72 numaralı ve (Ü) kafiye koşma (T) den sonra, 73 ve 74 numaralı, (U) kafiye koşmalardan sonra verilmiş, 77 numaralı ve (Y) kafiye koşma, 75 ve 76 numaralı, (Z) kafiye koşmalardan sonraya alınmıştır. Bunlar, belki de bir dikkatsizlik eseridir. Ama, bir tetkik eserinde böyle dikkatsizliklerin yeri olmamalıdır.

Bundan başka, şiirlerin bir kısmı da (Öğütler) başlıklı bir bölümde toplanmıştır. Mademki şiirler kafiye sırasına ve nazım şekillerine göre tertiplenmiştir, o halde ne'ye göre bir taksim yapmağa ne lüzum vardı? Yahut, şiirlerin konusu esas tutulduğu takdirde, A. Gölpınarlı'nın Yunus Emre Divanı'nda yaptığı gibi, bütün şiirlerin bu esasa göre tertiplenmesi gerekirdi. Ne biri, ne ötekisi. Hülâsa, bu şekliyle, okuyucu kâh kafiye, kâh konuya göre şiirleri arıyacak, yâni herhangi bir şiiri bulmak kolay olmayacaktır.



Şekil: 3

100 sm. uzunluğunda olan sopalar kullanılır. Met oyunu, bedenin her uzvunu harekete getirdiği için sporel ve bilhassa terbiyevi bir oyundur. Oynayanlarda atıcılık, vuruculuk, isabet ettirme melekelerini uyandırır ve geliştirir.

Bugün dahi Met'in İlgün'da üç nevi revaçtadır:

- Adi met,
- Yıldız,
- Gömme çelik.

a) Âdi Met Oyunu:

Oyun oynayacak kimseler, bundan evvelki yazımda bahsettiğim (Tekme Tura Oyunu) n-da (*) olduğu gibi iki taraf teşkil ederler. Taraflardan biri (Mene) adı verilen Kale başında kalır, diğer taraf da ellerinde sopalar olduğu halde karşı tarafa, meneden 20-50 metre kadar uzağa giderler.

Mene, kayak şeklinde, derinliği 6-7 sm., genişliği: 5-6 sm. uzunluğu ise 10-15 sm. kadar küçük bir çukurdan ibarettir. Mene, yukarıda da anlattığım gibi bir nevi kale demektir.

Mene başında kalan taraf oyuncuları, sıra ile meti çelerler,

Met-çelme şu şekilde olur:

Şekil: 3 de görüldüğü gibi met, mene üzerine konur ve sopa meneye daldırılarak met karşı taraf oyuncularının üzerine ve havaya doğru fırlatılır. Yahut da oyuncu metin bir

ucundan veya ortasından elile tutarak karşı taraf üzerine doğru fırlatır.

Karşı taraf çelinen bu meti:

1 — Ya elile yakalar veya yakalayamaz.

2 — Yahut elindeki deyneği sallamak suretiyle vurur veya vuramaz.

Mete sopa ile vurulmuş ise vurulan bu met de:

a) Ya menenin bulunduğu çizgi hizasını geçemez olduğu yere düşer.

b) Veya menenin bulunduğu çizgi hizasını geçip karşı tarafa intikal eder.

1 — Met, karşı taraf oyuncuları tarafından boş yere hiçbir kımıldanma dahi yapılmadan olduğu gibi yakalanmış ise, Mene başında bulunan tarafın meti çelen oyuncusunun sırası yanmış bulunur ve diğer birine intikal eder. Şayet çelinen meti karşı taraf tutmağa çalışır ve bu hususta bulunduğu yerde hareket eder ve fakat neticede meti yakalayamaz ise, bu hal karşı taraf için bir puvan kaybı demektir. Bu takdirde mene üzerine ufki olarak konulmuş bulunan ve meti çelen oyuncuya ait olan değneğe dokundurulmak üzere ceza hareketi yapılan yerden ve cezalı taraf oyuncularından birisi tarafından atılır. Bu atış neticesinde eğer met mene üzerinde bulunan değneğe dokunursa, meti çelen oyuncu sırasını kaybeder. Şayet dokunmayacak olursa, meti, kale başındaki oyuncu bu sefer sayı yapmak üzere çeler.

Sayı yapmak üzere met şöyle çelinir ve sayı yapılır:

Met, bir ucu hafifçe mene dışında kalmak üzere meneye uzunlamasına yerleştirilir. Oyuncu, elindeki değnekle metin mene dışında kalan ucuna dokunarak havaya fırlatır ve met havada iken tekrar sopası ile vurarak uzaklara fırlatmaya çalışır. Bu hal Metin son düştüğü yerde iki defa daha tekrar edilir. Böylece üç vuruş suretiyle met çok uzaklara fırlatılmaya çalışılır. Zira ne kadar uzak giderse çelen taraf için o kadar fazla sayı kazanılmış olur. Sayı, metin bu üç vuruş sonunda vasil olduğu yerden başlamak suretiyle eldeki değneğin boyu esas tutularak ve katlanarak ölçülür. Mene ile Metin en son düştüğü nokta arı kaç değnek boyu gelmiş ise bu miktar sayı alede bulunan tarafın sayısına eklenir.

Burada oyunun esaslı kaidelerinden şunu da kaydetmek yerinde olur. Sayı yapmak için çelinen met, pek fazla uzağa sevk edilmez de, tek adım ile atlanabilecek bir uzaklığa düşerse, meti çelen oyuncu sayı yapmamış olur. Ve yine sırasını kaybederek yerini bir başka arkadaşına terk eder.

Mene başında bulunan tarafın mevcut oyuncularının hepsi yukarıda anlattığımız şekilde birer birer met çelme sırasını kaybederek kimse kalmayınca, karşı taraf oyuncuları mene başına, mene başındakiler de karşı tarafa geçmek üzere yer değiştirirler. Ve böylece oyun tekrarlanır, durur...

İki taraftan hangisi kararlaştırılan sayıyı (Meselâ 551-1551-2000 v.s. gibi) daha evvel ikmal ederse, o taraf oyunu kazanır.

2 — Met, bir de elle yakalanmaz da karşı taraf oyuncuları tarafından sopa ile vurulur.

Vurulursa mene başında met çelen oyuncunun sırası yanar. Ve bu vurma şayet çok kuvvetli olur da mene başından öbür tarafa geçerse karşı taraf sayısına (12) sayı eklenmiş olur. Buna oyuncular onikilik vuruş adı verirler.

Şayet met vurulmak için sopalar sallanır ve vurulamazsa yukarıda anlattığımız elle tutulamadığı haldeki gibi hareket olunur ve sayı kabartmak için met çelinir.

Oyunun ceza faslına gelince: her oyunun sonucu olduğu gibi Metin sonucu da kararlaştırılan sayıyı iki taraftan birinin daha çabuk ikmal etmesiyle oyun biter, ceza faslı başlar. Sayısını daha evvel ikmal ile oyunu kazanan taraf, ya kaybeden tarafın sırtına biner veya onları yumruklayarak cezalarını keserler. Bunun için, galip tarafın oyuncularından biri Meti bir defaya mahsus olmak üzere çeler, bu çeliş, bir kere vuruş neticesinde Metin kazandığı menzildir. İşte mene başından Metin düştüğü yere kadar galip taraf, ya mağlup tarafın sırtına biner veya meneden mete kadar yumruk çekmek suretiyle cezalarını verirler.

Böylece oyun galip gelenlerin muzafferiyet şenlikleri arasında sona erer. Diğer çeşitlerinden de gelecek yazımızda bahsedeceğiz.

Fehim ÇAYLI

(*) Türk Folklor Araştırmaları, sayı: 3, sayfa: 44-45.

İncelemeler:

Türkmen Yürük ve Tahtacılar Arasında Tetkikler, Görüşler [*]

TAHTACI TÜRKLERİNDE MANEVİ KÜLTÜR

GENEL BAKIŞ

5 — «Tahtacı Türkmenler» tabirini ilk defa ben kullanıyorum. Bunlara «Alevî Türkmenler» de diyebilirim. O zaman manevî, maddî kültür ayrılıklarını lâyıkile belirtmezdim. Çünkü, Anadolu alçıklarının hepsi Türkmendir. Ama, bunların bazıları tamamen Türkleşmiş, yani —Türkmenliği kabile ve aşiret geleneklerini hâlâ koruyanlar olarak kabul ettiğime göre— aşiret hayatından çoktan ayrılmıştır. İşte, Baraklar, Dedekarğınlılar, Yalvaçlar, Alevî Aşarlar, Alevî Beğdililer ve İlbikliler gibi tahtacılar da halis Türkmen geleneklerini saklamakta olduklarından böylece adlandırdım.

Alevilik, başlı başına manevî bir kültür olduğundan burada, tahtacıları bu cihetten mütalân etmiyerek, Alevî olmıyan diğer Türkmenlere uygun olan noktalardan bazıları tebarüz ettireceğim.

Evvelâ: Maişet itibarile diğer Türkmenlerden farkları, sırf tahtacılık zenaatı ile geçindiklerinden çiftçilik ve davarlılık yapmamlarıdır. İlk göçebelik geleneklerini koruyan Türkmenler karaçadır ve Derimevi —Toprak ev— içinde barındıkları halde, tahtacılar portatif şekilde yaptıkları tahta barakalarda ve kar, kış olan yerlerde «Derim evleri» nde barınırlar. Kıl çadır asla kullanmazlar. Esasen Adana müzesinde görülen «Topakev-Derimevi» nin iskeletini teşkil eden tahta aksamını ancak tahtacılar yaparlar, bu onların marifetidir. Orta Asyadaki Kırgız «Derim evlerini» kimlerin yaptığını bilmiyorum.

Geçimlerdeki diğer hususlar: geyim, kuşam, yemek, içmek, kab-kacak ve konuşma şivesi tipikdir. Fazla olarak kadimden beri müskirat kullanmaları vardır. Her tahtacı ailenin birkaç katırı bulunur. Başka hayvan beslemezler. Bundan dolayı muhabbeti, neşeyi, sazı bilhassa kadınları allı pullu, süslü elbiseler giymeği severler. Boğazlarına da düşkündürler. Kuvvetli gıda alırlar. Eti çok severler. Çünkü tahtacılık güçlü, kuvvetli olmak iste-

(*) Daha önceki yazılar: Türk Folklor Araştırmaları» Sayı: 5, sayfa: 69, 70, 71; sayı: 6, sayfa: 90, 91; sayı: 8, sayfa: 125, 126; sayı: 10, sayfa: 156, 157 de çıkmıştır.

Aile teşkili hususuna gelince: Her Türkmen kendi aşiretinden başkasile evlenmediği gibi tahtacılar da yine tahtacılarla evlenirler. Tahtacı olmıyan Alevilerle dahi evlenmezler. Öteden beri tek kadın almak ve boşanmamak esasen Aleviliğin şanıdır Irza, namusa çok riayet ederler. Yalancılık, hırsızlık, kavgaçılık, insan öldürme asla bilmezler. Çok uysal insanlardır. İtikatlarına sıkı bağlıdırlar.

6 — Geçen sene Bozantıda oturan, tahtacıları ziyaretim esnasında, evvelce hiç görmediğim Mengi oyununu oynadılar. Tahtacılar hayatını yakından bildiğim ve içlerinde çok kaldığım halde bu oyunu benim evvelce görmemeliğimin sebebi benim yanımda her zaman Alevilik adap ve erkânı üzere bulunmalarındandır. Zira Mengi oyunu zahiri hayata ait düğün ve eğlencelere, hele gençlere mahsus olduğundan büyükler meclisinde oynamak ayıptır. Bilindiği gibi Alevî erkânınca yapılan (Samah), dinî bir rakstır. Mengi oyununun havası, türkü şeklinde ve çok hareketlidir. Oyunun tarzı: Oyunu genç kızlar ve genç erkekler karşı karşıya sıralanarak ve bazan parmaklara tahta kaşıklar sıkıştırarak oynarlar. Sazın temposuna uyulur ve bu tempo, ayak uçlarında yaylanarak dizlerin gövdeye amud olarak kalkıp sekmelerini temin eder. Parmaklar boş olduğu takdirde diz yukarı kalkıp sektiği sırada iki el, diz bükümü altında çırpılır. Bu oyun Antalya dolaylarındaki yürüklerin meşhur olan (Teke zortlaması) veya (Sallama) ve Konyanın kaşık oyununun aynıdır. Gülek boğazındaki Çamalanı köyü Tahtacıları evvelki sene Tarsus Halkevinin tertiplemediği Gülek gecesine gelmişler ve bu mengi oyununu Tarsuslulara göstermişler, fevkalâde alkışlanmışlardır. Bu oyunun zahirler karşısında oynanmasında mahzur görmezler. Mengi oyunu esnasında dem, rakı içerler.

(MENĞİ HAVALARI)

Alagözlü şahtan bir dolu geldi
Bir sen iç sevdiğim bir de bana ver
Hünkâr Hacı Bektaş Veliden geldi
Bir sen iç sevdiğim bir de bana ver
Herkes sevdiğini bilir sesinden
Dinleyin erenler arı esenden

Kırkların ezdiği engür şiresinden
Bir sen iç efendim bir de bana ver
Kuşağın beline yapoladdan kemer
İçmişim doluyu ciğerin yanar
Herkes sevdiğinden bir dolu umar
Bir sen iç sevdiğim bir de bana ver

(ASIL MENĞİ NEFESİ)

Bizlere bu dolu Aliden geldi
Bir sen iç sevdiğim bir de bana ver
Balım sultan Kızıl deliden geldi
Nakarat...
Yayına gelir imamların yayından
On illü imam nesli Ali soyunda
Kırkların içtiği üzüm suyundan
Nakarat...

Beline kuşanmış nurdan bir kemer
Aşkın dolusunu içenler kanar
Herkes sevdiğinden bir dolu umar
Nakarat...

Pir sultanım ihası, Hami seçerim
Ağ okurdum aşk kitabın açarım
Yâr elinden ağı gelse içerim
Bir sen iç efendim bir de bana ver
Bizden selâm söylen kul himmet kardeş
Vücutum şehrinde gezsün de gelsün
Yedi gat yer ile yedi gat göğün
Onun mânasını versün de gelsün

Benim aradığım Hazretü Ali
Altundan doğulmuş Duldülün nali
Kırk arşın kuyudan kim çıkarmış bu yolu
Bu yolun tarikini sürsün de gelsün.

Dervişlik dediğin bir kolay işdür
Alinin gördüğü mübarek düşdür
Canı yok cinsi yok bu nasıl kuştur
Bu kuşun dilinden bilsün de gelsün

Derviş dediğinin arıdır özü
Araya mı getti garibin sözü
Gımsığa demirinin üstünde karınca izi
Karanlık gecede görsün de gelsün

Der ki ŞAH HATAYIM özümüz darda
Ben seni sakınırım agyar nazarda
Çıkmadık canda kazılmadık mezarda
Cenaze namazın kulsün da gelsün

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Senelik abonesi 300, altı aylık abonesi 150 kuruştur.

Yurd dışı senelik abone 5 liradır.

Adres değiştirmeler hiçbir şart ve ücrete tâbi değildir.

Basılmayan yazılar talep vukuunda iade edilir.

İdare yeri: Yeşildirek, Necip Ef. Sok. No: 24 — İstanbul

Basıldığı yer: M. S I R A L A R Matbaası

Engürü Dağından bir yol azıttım
Aceb ŞAH'a giden yollar bu m'ola?
Sarardı gül benzin döndü hayvaya
Aceb Pir'e giden yollar bu m'ola
Nice pınarım var dolar esilir
Ardıç dallarına gök dekeler asılır
Kımcı boran dutmuş beller kesilir
eyzan

Nice pınarım vardır üstü boğalı
Daşı kimyeli de toprağı döalı
Sarp kayalarımız var sahin yuvalı
eyzan
Merdinden dertli gönül merdinden
Aladağın ardından da Şah Abbasın
yurdundan

Kanlı yaş akıttım da o yârin derdinden
eyzan

Pir Sultan Abdalım coşub giderim
El gün arasına düşüb giderim
Köpüklenmiş selim aşub giderim
Acep Pir'e giden yollar bu m'ola..



(SAMAH NEFESLERİ)

Şunca güzelleri seyran eyledim
Salınsa meylini salsa ikisi
Birisi sağımdan biri solumdan
Muhabbet meylini salsa ikisi
Kurbanım avaza mallem sese
Ecel tekml olur ömür bek kısa
Muhammed su dökse Şah Alim yusa
Dikse kefenimi sarsa ikisi
Al yeşil geyinmiş göğdür donları
Mevlâm ruhsat verse görsek onları
Şefaât dileriz Mahşer günleri
Sin'de süalimi sorsa ikisi
Yaz bahar ayında baharın çağı
Eridi yüreğim kalmadı yağı
Dostum bahçesine kurmuş ortağı
Âleme bir düzen kursa ikisi
KUL, HİMMET'im bu divandan göçersin
Utanacak işi nice dutarsın
Günde yüzbin canı azad edersin
Uçmak kapısında dursa ikisi - BİTTİ -

Herkes memnun ve hayrette!!..
ÜNİVERSAL Traş Bıçağını
kullananlar, onu bir daha terk
edemiyor
ÜNİVERSAL.. ÜNİVERSAL..
Bir defa tecrübe etmek kâfidir
Halis İsveç çeliğinden
PLÂTİNE

Odeon

Müessesemiz, büyük fedakârlıklar yaparak KÖROĞLU'nun bütün Yurdumuzda alaka uyandıracak olan türkülerinin serisini kendi ağzından ve sazından çıkırttı gibi plâk-bara almağa muvaffak olmuştur. Bu türkülerini KÖROĞLU'nun huzret kondisinden dinlemiş gibi zevk alacağımıza inanıyoruz. İlk tırktı :

KÖROĞLU

Emre Kayaoğlu

MAHMUDUN TÜRKÜSÜ

(Sevgide Vefa)

Emre Kayaoğlu ve Can Akşit

Plâk Numarası

270974



İSTANBUL SERGİSİ

1 - 31 TEMMUZ 1950

TÜRKİYE İŞ BANKASI

Küçük Cari Hesaplar

1950 İKRAMİYE PLÂNI

6 ÇEKİLİŞ

6 EV

6 DÜKKÂN

Ayrıca 120.000 liralık
Çeşitli para ikramiyeleri

35 Tane	1.000 Liralık
35 "	500 "
35 "	250 "
250 "	100 "
500 "	50 "

Çekilişler: 1 Şubat, 21 Nisan «Çocuk Hesapları için», 1 Haziran, 25 Ağustos, 31 Ekim, 29 Aralık tarihlerinde yapılır.

TURAL

KOMPRİMELERİ

OKSÜRÜK
BRONŞİTİ
GEÇİRİR

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

AYDA BİR DEFA İSTANBULDA
ÇIKAR, HALKBİLGİSİ DERGİSİ

Temmuz 1950

İÇİNDEKİLER:

Birinci Yıl Biterken	İhsan HİNÇER
Halk Edebiyatında Mizah	Murat URAZ
Taklitçi Halk Oyunları	Mahmut E. GAZİMİHAL
İstanbul Folkloru: Meydan Şairlerinden Birkaçı	M. Halit BAYRI
Bir Efsane: Şahitler Kayası	Eflâtuun Cem GÜNEY
Türkmen Etnografyası: VII San'at ve Zenaat	Ali E. YALGIN
Sarıkamışlı Aşk Cânanı	M. Gökaly ALADAĞ
Kâtip Türküsü	Fikret MEMİŞOĞLU
İnevi Tüzbillimi: Mâniler	İMAMOĞLU İsmet Özalp

Sayı : 12

Kuruş: 25

SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ FİLEN İDARE EDEN: İHSAN HİNÇER